

WPROWADZENIE

Głównym przedmiotem rozważań w prezentowanej książce są zagadnienia wzrostu gospodarczego, innowacyjności i funkcjonowania rynku pracy analizowane w kontekście procesu transformacji polskiej gospodarki i integracji z Unią Europejską. Poznanie uwarunkowań i czynników wzrostu gospodarczego, rozwoju innowacyjności oraz poprawy funkcjonowania rynku pracy ma istotne znaczenie dla zrozumienia i oceny makroekonomicznej polityki gospodarczej.

W książce składającej się z czternastu rozdziałów, rozważane są istotne przesłanki i czynniki determinujące procesy wzrostu gospodarczego, dotyczące zarówno inwestycji, kapitału ludzkiego, innowacji technologicznych i organizacyjnych, jak i rynków finansowych i polityki pieniężnej.

W rozdziale pierwszym Władysław Welfe podejmuje rozważania poświęcone modelowaniu inwestycji w gospodarce opartej na wiedzy. Autor przedstawia podstawowe koncepcje, na których oparte jest modelowanie popytu inwestycyjnego – od zasady akceleratora po neoklasyczną koncepcję kosztów uzyskania inwestycji Jorgensona oraz ważniejsze wyniki badań empirycznych. Zostały one uzupełnione o elementy charakterystyczne dla współczesnych gospodarek opartych na wiedzy. Należą do nich; uwzględnienie ryzyka w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, a z drugiej strony efektów absorpcji kapitału wiedzy, zwłaszcza w krajach należących do wschodzących rynków, na przykład poprzez import inwestycyjny i zagraniczne inwestycje. Wspomniano również o nurcie badań opartym na analizie finansowej sytuacji przedsiębiorstw, w tym koncepcji „Q” Tobina, oraz uwzględniające restrykcje finansowe.

W końcowym fragmencie rozdziału nawiązano do roli, jaką odgrywają inwestycje w procesie wzrostu gospodarczego, uwzględniając rosnące znaczenie absorpcji kapitału wiedzy, w znacznej mierze ucieleśnionego w dokonywanych

inwestycjach. Szczególne znaczenie przypisuje się tu dynamice łącznej produktywności czynników produkcji, powiązanej przede wszystkim z absorpcją nakładów na B+R i ich transferu z zagranicy.

Rozdział drugi, autorstwa Sławomira Bukowskiego, zawiera analizę związku między rozwojem rynków finansowych a wzrostem gospodarczym oraz wpływu rozwoju owych rynków na wzrost gospodarczy w obszarze Euro-12 w okresie 1991–2008. W pierwszej części rozdziału przedstawiono również wyniki wybranych badań empirycznych nad wpływem rozwoju rynków finansowych na wzrost gospodarczy. W analizie tej wykorzystano wielorównaniowy model ekonometryczny estymowany za pomocą klasycznej metody najmniejszych kwadratów.

Przeprowadzona analiza zależności między wybranymi wskaźnikami rozwoju rynków finansowych a wzrostem gospodarczym w obszarze Euro-12 w okresie 1991–2008 wskazuje, że istnieje statystycznie istotny związek między rozwojem rynków finansowych a wzrostem gospodarczym w obszarze Euro-12 w badanym okresie.

Rozdział trzeci, autorstwa Witolda Kasperkiewicza, poświęcony jest zagadnieniu innowacyjności polskiej gospodarki. Autor dokonuje oceny poziomu innowacyjności naszej gospodarki i przedstawia kluczowe warunki rozwoju tej dziedziny. Zasadnicze znaczenie dla rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki ma sformułowanie odpowiedniej strategii rozwoju gospodarczego ukierunkowanej na wzmocnienie potencjału technologicznego kraju oraz stworzenie warunków ekonomicznych i instytucjonalnych sprzyjających proinnowacyjnym zachowaniom przedsiębiorstw.

W rozdziale czwartym Eliza Frejtag-Mika omawia zagadnienie dotyczące wyboru odpowiedniego modelu prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych (B+R). Podstawą rozważań jest analiza modeli kapitału intelektualnego w ujęciu T. A. Stewarta i P. Sullivana. Kapitał ten składa się z kapitału ludzkiego (wiedza, umiejętności, zdolności, motywacje) i kapitału infrastrukturalnego (software, bazy danych, rozwiązania telekomunikacyjne). Kapitał intelektualny, należący do najbardziej cennych aktywów przedsiębiorstwa, formowany jest w wyniku złożonego procesu akumulacji i transferu wiedzy i technologii, zarówno kanałem nieodpłatnym, jak i komercyjnym oraz w wyniku prowadzonej działalności w zakresie B+R. W jego wyniku zostaje uruchomiony wtórny i różnokierunkowy proces dyfuzji wiedzy (spillovers). Autorka stwierdza, że działalność B+R może być prowadzona według modelu kooperacyjnego lub konkurencyjnego. Dyskusja stosowalności obu modeli odwołujących się do wniosków z symulacji dylematu więźnia sprowadza się w ujęciu S.A-Hörte do analizy trójwymiarowej macierzy zmiennych (strategii firmy, fazy B+R i poziomu wiedzy).

W piątym rozdziale Dariusz Blaszcuk podejmuje rozważania na temat zarządzania wiedzą w polskich przedsiębiorstwach w ujęciu teoretycznym i praktycznym. Autor charakteryzuje warunki niezbędne do tworzenia wiedzy w przedsiębiorstwach i czynniki determinujące ich innowacyjność. W szczególności, wskazane są czynniki zewnętrzne oraz „twarde” i „miękkie” czynniki wewnętrzne. Następnie przedstawione są obszary innowacyjności w polskich przedsiębiorstwach oraz stan i świadomość zarządzania wiedzą na tle firm zagranicznych i z udziałem kapitału zagranicznego. Rozdział kończą rozważania na temat sposobów dostosowywania się polskich przedsiębiorstw do szybko zmieniającego się otoczenia.

Rozdział szósty, autorstwa Stanisława M. Szukalskiego, poświęcony jest procesowym i organizacyjnym innowacjom w korporacyjnych centrach wsparcia biznesowego. Rozdział składa się z czterech części. W pierwszej przedstawiono uwagi na temat innowacji w usługach, w drugiej podjęto próbę przedstawienia istoty innowacyjności w centrach usług wspólnych. Trzecia część poświęcona jest innowacjom procesowym i organizacyjnym w centrach księgowych. Ostatni fragment rozdziału dotyczy charakterystyki zagranicznych centrów usług wspólnych w Polsce.

W rozdziale siódmym Walentyna Kwiatkowska rozważa zagadnienie bezrobocia wśród grup problemowych, czyli takich, które cechuje wysoka stopa bezrobocia i są one najbardziej zagrożone bezrobociem. Autorka scharakteryzowała sytuację na rynku pracy w Polsce następujących grup osób: młodych bezrobotnych do 25 lat, bezrobotnych kobiet, bezrobotnych o niskim poziomie wykształcenia oraz długotrwale bezrobotnych. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy położenie tych grup na rynku pracy uległo zasadniczej poprawie w latach 2000-2010. Przedstawione zostały przyczyny bezrobocia w każdej z analizowanych problemowych grup bezrobocia oraz możliwości poprawy ich położenia na rynku pracy w wyniku stosowania określonych instrumentów ich aktywizacji zawodowej.

W rozdziale ósmym, autorstwa Eugeniusza Kwiatkowskiego i Przemysława Włodarczyka, celem rozważań jest ustalenie podstawowych czynników determinujących rozmiary zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej, określenie charakteru mechanizmów dostosowawczych działających na rynku pracy oraz analiza siły oddziaływania owych czynników w różnych gospodarkach. Autorzy dokonali analizy czynników determinujących zatrudnienie w krajach UE w okresie 2005–2010 oraz podjęli próbę oceny zmian procesów dostosowawczych na rynkach pracy obserwowanych w czasie kryzysu gospodarczego 2007–2010.

Rozdział dziewiąty, autorstwa Anny Organiściak-Krzykowskiej, przedstawia zagadnienie wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rynek pracy w Polsce. Autorka dowodzi, że napływ owych inwestycji do

polskiej gospodarki wykazuje tendencję rosnącą. Jest to spowodowane zwiększającą się atrakcyjnością naszej gospodarki w sensie rozmiarów rynku zbytu, niskimi kosztami pracy, umiędzynarodowieniem się gospodarek itp. Funkcjonujące w Polsce podmioty z udziałem kapitału zagranicznego tworzą nowe miejsca pracy i tym samym przyczyniają się do poprawy sytuacji na rynku pracy. Ważną kwestią jest wypracowanie przez politykę gospodarczą odpowiednich instrumentów, które oddziałują na kierunki bezpośrednich inwestycji zagranicznych do sektorów o istotnym znaczeniu dla długookresowego rozwoju gospodarki.

W rozdziale dziesiątym, autorstwa Agaty Zagórowskiej, zawarta jest analiza uwarunkowań demograficznych rozwoju zasobów pracy województw nadodrzańskich (opolskiego, dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego). Głównym celem rozważań jest odpowiedź na pytanie, jak w następujących po sobie nowych warunkach ustrojowych, w nowym podziale terytorialnym kraju oraz w nowych warunkach wynikających z integracji Polski z Unią Europejską, dokonywał się rozwój zasobów pracy wspomnianych województw. Analizowane jest również zagadnienie wykorzystania dywidendy demograficznej w postaci licznych roczników zasilających zasób pracy przez pryzmat kształtowania się sytuacji na rynku pracy.

W rozdziale jedenastym Leszek Kucharski podejmuje zagadnienie bezrobocia równowagi w Polsce w okresie 1998–2009, a także próbę odpowiedzi na pytanie, czy polityka pieniężna w analizowanym okresie przyczyniała się do poprawy czy też pogorszenia sytuacji na rynku pracy. W latach 1998–2009 poziom bezrobocia równowagi oszacowany w oparciu o metody przepływów zmieniał się w tym samym kierunku co faktyczna stopa bezrobocia. Może to wskazywać na występowanie efektu histerezy bezrobocia w polskiej gospodarce. Jednakże ta hipoteza wymaga odrębnej analizy. Co więcej, prawie w całym okresie (z wyjątkiem 2001 roku) poziom faktycznej stopy bezrobocia przewyższał poziom bezrobocia równowagi.

Z analizy indeksów MCI wynika, że w badanym okresie zmieniał się stopień restrykcyjności polityki pieniężnej. Jednakże zmiany stopnia restrykcyjności tej polityki nie zawsze wspierały procesy zachodzące na rynku pracy. W latach 2002–2003 oraz 2004–2006 wzrost stopnia restrykcyjności polityki pieniężnej mógł przyczynić się do pogorszenia sytuacji na polskim rynku pracy. Należy jednak zwrócić uwagę, że poluzowanie polityki pieniężnej w 2008 roku złagodziło nieco negatywne skutki kryzysu finansowego dla polskiego rynku pracy.

Rozdział dwunasty, autorstwa Doroty Kotlorz, poświęcono analizie strumieni przepływów osób między zasobami pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Badaniami objęto polski rynek pracy w latach 2000–

2010. Analizy statystyczne wykazały, że: primo, najgorszy pod względem skali i struktury odpływu osób z zasobu bezrobotnych był rok 2008, a pod względem skali i struktury napływu do tego zasobu najgorszy był rok 2009; secundo, co się tyczy napływu do zasobu bezrobotnych w rozbiciu na napływ osób dotychczas pracujących i biernych zawodowo, to proporcje kształtowały się jak 70/30, a proporcje odpływu z zasobu bezrobotnych do zasobu pracujących i biernych kształtowały się mniej więcej 50/50.

Analizy ekonometryczne z użyciem modelu panelowego dla 24 krajów Unii Europejskiej wykazały, że:

- zarówno produkcja, jak i płace realne są istotnymi czynnikami determinującymi poziom zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej,
- w okresie kryzysu występuje zjawisko „chomikowania” siły roboczej, o czym świadczy zmniejszona wrażliwość zatrudnienia na zmiany PKB,
- istnieją różnice w mechanizmach dostosowawczych w wyróżnionych grupach krajów; wrażliwość zatrudnienia na zmiany PKB była niższa w krajach „starej Unii” niż w nowych krajach członkowskich i niższa w krajach, które odnotowały niewielkie spadki zatrudnienia w czasie kryzysu.

W rozdziale trzynastym **Wacław Jarmolowicz** prezentuje, analizuje i ocenia funkcjonowanie regionalnego rynku pracy na przykładzie województwa wielkopolskiego w latach 2000–2010. Województwo wielkopolskie należy do najsilniejszych gospodarczo regionów w Polsce. Autor przeprowadził analizę rynku pracy w oparciu o poziom i strukturę zatrudnienia, poziom wynagrodzeń oraz poziom i strukturę bezrobocia. Ważny fragment rozważań stanowi porównanie głównych wskaźników opisujących rynek pracy w województwie wielkopolskim z przeciętnymi wskaźnikami charakteryzującymi rynek pracy w Polsce.

Rozdział czternasty, autorstwa Katarzyny Madaj, poświęcony jest zagadnieniu wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na polski rynek pracy w kontekście międzynarodowego kryzysu finansowego. Autorka podejmuje próbę oceny sposobu, w jaki globalna recesja przełożyła się na wielkość oraz strukturę bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce oraz politykę zatrudnienia przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Badanie posłużyło ocenie stabilności miejsc pracy przygotowanych przez wspomniane podmioty. Jego celem była ponadto weryfikacja, na ile praktykowane w Polsce zachęty dla inwestorów zagranicznych sprzyjają tworzeniu stabilnych wakatów i zwalczaniu bezrobocia. Punktem wyjścia do empirycznej części rozdziału jest teoretyczny zarys charakteru i uwarunkowań wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rynek pracy państwa przyjmującego inwestycje.

Książka nie stawia sobie za zadanie wyczerpującego przedstawienia wszystkich zagadnień, jakie można by sformułować w odniesieniu do bogatej problematyki wzrostu gospodarczego, innowacyjności gospodarki i rynku pracy. Na wiele z pytań i dylematów wyłaniających się w książce nie ma jednoznacznych rozstrzygnięć czy odpowiedzi. Należy je traktować jako kwestie do dalszych studiów wymagających bacznej obserwacji przemian, które dokonują się w gospodarkach Unii Europejskiej. Intencje niniejszej książki będą spełnione, jeśli zawarte w niej przemyślenia i wnioski zachęcą Czytelników do głębszego zainteresowania się zagadnieniami rozwoju gospodarczego Polski.

Witold Kasperkiewicz
Eugeniusz Kwiatkowski